

PRVNÍ ROK UČENÍ SE ŘEMESLU: OD PŘEDSTAV K REALITĚ

FRIEDMANN Zdeněk, ČR

Resumé

Obsahem příspěvku jsou výsledky dotazníkového šetření realizovaného mezi studenty/učni v prvním ročníku na středních odborných učilištích. Cílem šetření bylo zjistit hlavní motivy a okolnosti jejich volby studovaného oboru (řemesla), zjistit míru jejich spokojenosti s touto volbou a zaznamenat rozdíly mezi očekáváními a školní realitou z jejich pohledu. Zvláštní pozornost je přitom věnována také učňům se speciálními vzdělávacími potřebami.

Klíčová slova: Volba povolání, spokojenost s volbou, střední odborná učiliště, učni, řemesla, žáci se speciálními vzdělávacími potřebami.

THE FIRST YEAR OF APPRENTICESHIP: FROM EXPECTATIONS TO REALITY

Abstract

The paper presents results of a questionnaire investigation conducted among students/apprentices in the first year of secondary vocational schools. The aim of the investigation was to identify the principal motives and circumstances of their choice of the studied field (craft), to find out the degree of their satisfaction with the choice and note the differences between expectations and school reality from their point of view. Special attention is paid to apprentices with special educational needs.

Key words: Career choice, satisfaction with the choice, secondary vocational school, apprentices, crafts, pupils with special educational needs.

1 Úvod

V rámci podílu na řešení výzkumného záměru s názvem „Speciální potřeby žáků v kontextu Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání“ provádíme na Katedře technické a informační výchovy Pedagogické fakulty MU výzkumné šetření v oblasti orientace žáků základních škol k technickým profesím. V této souvislosti jsme se mimo jiné zaměřili také na oblast vybraných učebních oborů. Chtěli jsme zjistit některé závažné důvody vlastní volby oboru a porovnat očekávání žáků s realitou. Cílem tohoto šetření byla také snaha přispět do mozaiky dalších výzkumů tak, aby bylo možno na základě zjištěných skutečností perspektivně navrhnout konkrétní pedagogická opatření. Tato opatření by měla najít cestu vedoucí ke změně postojů k technickým oborům a řemeslům.

2 Výzkumné šetření a jeho dílčí výsledky

Dotazníkové výzkumné šetření se týkalo situace v oblasti profesní orientace na středních odborných školách a odborných učilištích. Pro toto šetření byl sestaven kombinovaný dotazník (uzavřené i otevřené otázky) vlastní konstrukce určený pro žáky/žákyně prvních ročníků. Pro možnost provedení kvalitativní analýzy byly u některých položek použity číselné škály.

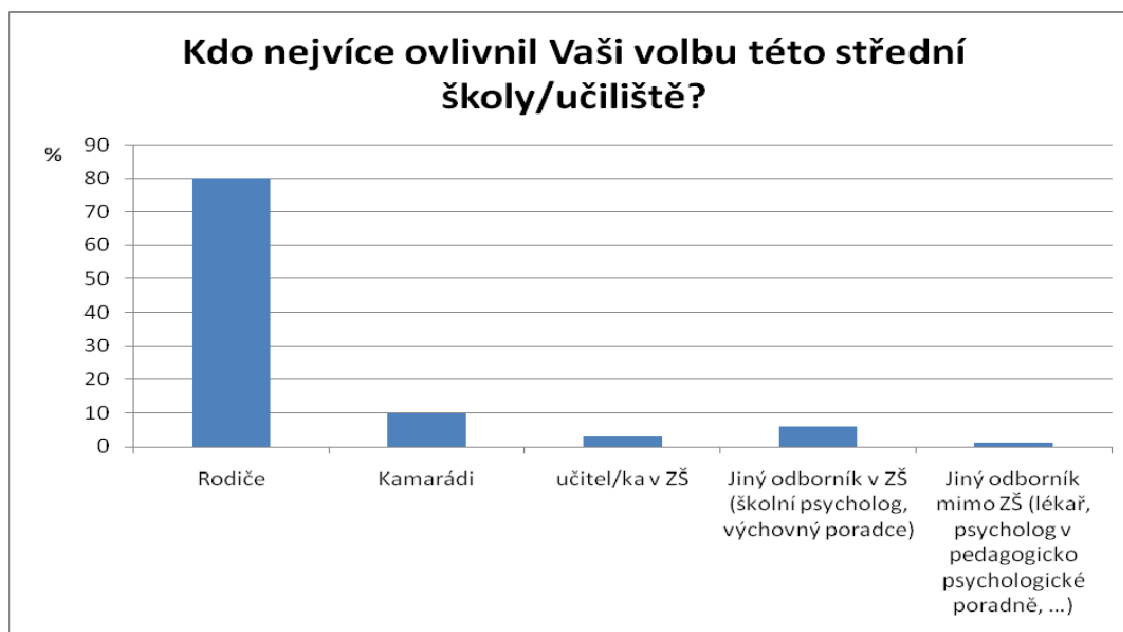
K distribuci dotazníků jsme využili studenty kombinovaného studia oboru *Učitelství praktického vyučování*, kteří působí v různých oborech učňovského školství. Respondenti byli

z různých míst naší republiky, a převážně také z různých škol a učilišť. Šlo celkem o 135 žáků, kteří byli osloveni před ukončením prvního ročníku studia. Z celkového počtu bylo 79 chlapců a 56 dívek. Celkem 17 žáků bylo se speciálními vzdělávacími potřebami, kteří absolvovali Zvláštní školu nebo Základní školu praktickou. Asi jedna třetina oslovených žáků chtěla ukončit studium maturitou.

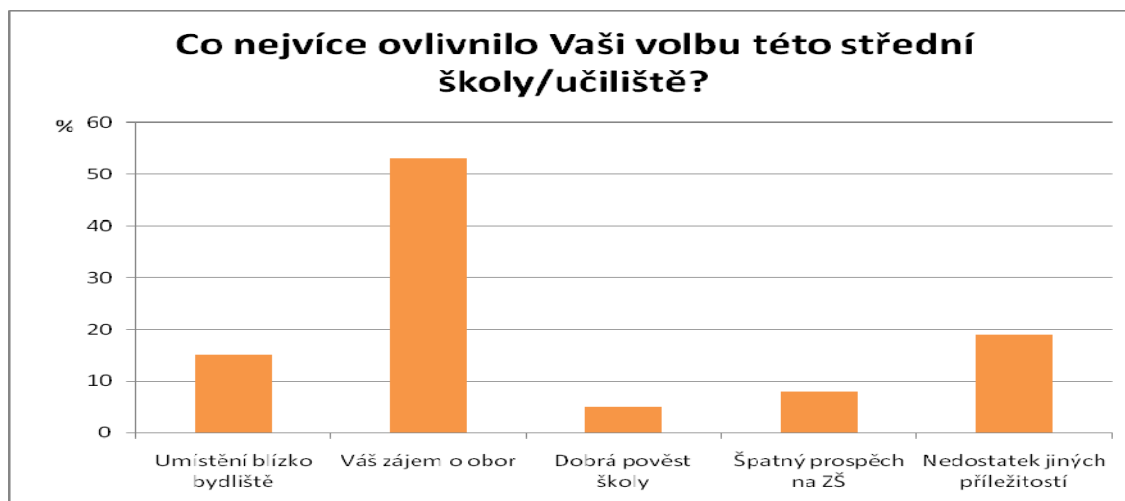
Tabulka četností:A1 Pohlaví

	Četnost	Rel.četnost
chlapec	79	58,51852
dívka	56	41,48148
ChD	0	0,00000

První otázky směřovaly na osoby, které ovlivnily volbu školy, oboru. Výsledky nejsou pro odborníky z oblasti profesního poradenství příliš lichotivé.

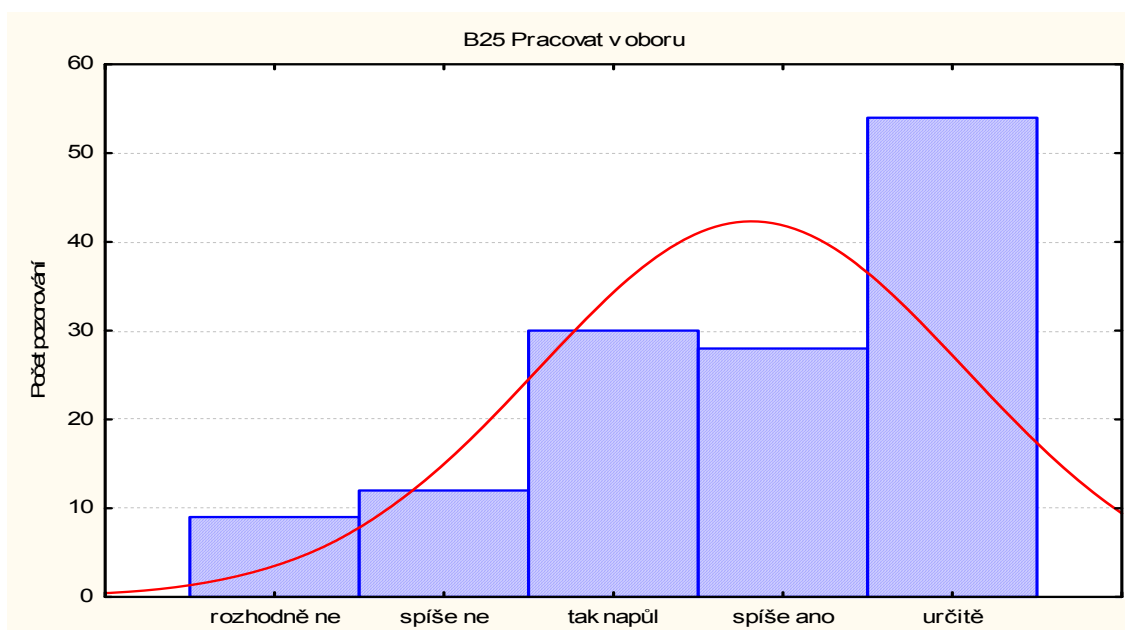
Další otázky směřovaly na okolnosti, které měly vliv na vlastní rozhodnutí. Za velmi pozitivní lze považovat vlastní zájem o obor, který spolu s vlivem rodičů tvoří převažující faktor.

Další část dotazníku tvořila kombinace otevřených a uzavřených otázek. Zejména nás zajímalo, jak se původní představy liší od reality a jaká je celková spokojenost respondentů se zvoleným oborem. 26 respondentů bylo poněkud nemile překvapeno obtížností zvoleného oboru, na kterou nebyli předem připraveni. Lze předpokládat, že informace byly nedostatečné nebo zkreslené. Ostatním se jejich představy vyplnily, pouze 12 uvedlo, že se jim studium zdá snadnější než byl jejich předpoklad. Téměř polovina by přivítala kvalitnější vybavení školy (zejména technika, nástroje, stroje, učební pomůcky, počítače apod.). Výrazně nespokojeni se zvoleným oborem jsou pouze 3 z celkového počtu 135.

Pokud jde o preferenci praktických činností před teoretickou výukou je výsledek zcela přesvědčivý. 96 preferuje praktickou výuku, ostatní (39) zajímá i teorie. Celkem 29 žáků je již na konci I. ročníku přesvědčeno, že ve zvoleném oboru v budoucnu pracovat nebudou a prohlásili také, že by tento obor již opakovaně nezvolili, že to byl v podstatě omyl.

Chci pracovat ve zvoleném oboru

V poslední části jsme se ptali na další případné vzdělávání po ukončení učebního oboru. Celkem 35 respondentů je pevně rozhodnuto ve vzdělávání pokračovat, 18 tuto vizi kategoricky odmítlo a ostatní ještě neví.

V dalším podrobnějším zpracování výsledků budeme pokračovat pomocí programu *Statistika*. Soustředíme se na porovnání chlapců a dívek, na žáky se speciálními vzdělávacími potřebami, na odpovědi podle zaměření jednotlivých oborů apod.

3 Závěr

Výsledky nejsou překvapující. Dominantní vliv rodičů na rozhodování svých dětí by jistě nikdo nezpochybnil. Ale vzhledem k rychle se rozvíjícímu poradenskému systému – od učitelů, výchovných poradců přes školní psychology, speciální pedagogy a pedagogicko psychologické poradny až k úřadům práce, neziskovým organizacím apod. se jeví velmi nízká efektivita jejich působení v oblasti profesní orientace přinejmenším podivně. Možná by bylo vhodnější, aby tito odborníci působili na rodiče tak, aby jejich výrazný vliv na svoje děti byl využit s větší rozvahou a odborností. Základní školy by zase měly umožnit žákům tzv. pracovní zážitek. Např. v Anglii má většina žáků příležitost zažít nejméně jeden týden pracovní zkušenosti před tím, než opustí základní školu. Školy tam nabízejí žákům různé varianty přístupů k pracovním zkušenostem, např. skrze simulování práce (*work simulation*) nebo tzv. „stínování“ (*work shadowing*), kdy žáci mohou sledovat po celé dny vybrané pracovníky určitých profesí. (Watts 2001).

Literatura

WATTS, A.G. Career education for young people: rationale and provision in the UK and other European Countries. *Journal for Educational and Vocational Guidance*, 2001, 1. s. 209–222.

Lektoroval: prof. PhDr. Štefan Pikálek, CSc. (Pedagogická fakulta UK Bratislava)

Kontaktní adresa:

Doc. PhDr. Zdeněk Friedmann, CSc.
friedmann@ped.muni.cz
Pedagogická fakulta MU
Katedra technické a informační výchovy
Poříčí 7
603 00 Brno